

Enginyers
Industrials de Catalunya

Diputació
Barcelona

Tasques preventives de les empreses del sector químic

Rosa Nomen

Diputació de Barcelona 2/12/2025

IQS

1905 Creat a Roquetas. 1916 → Barcelona (Sarrià)
1991 Membre Fundador de la Universitat Ramon Llull

IQS - URL

1920

2020

Universitat Ramon Llull

13 Centres universitaris

3 Instituts universitaris

22.505 Estudiants matriculats

27,5% Estudiants internacionals

49 Graus

63 Màsters universitaris

13 Doctorats

311 Títols propis

IQS en xifres

ESPACIO DOCENTE

TOTAL

23.868m²

5.446m²
DESTINADOS A AULAS
DE DOCENCIA

8.721m²
DESTINADOS A LABORATORIOS
Y TALLERES

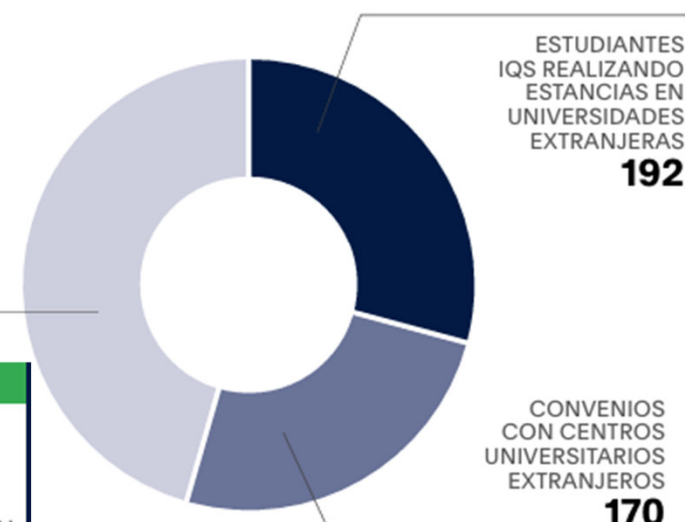
964
PLAZAS INDIVIDUALES
EN LABORATORIOS

BIBLIOTECA -
CENTRO DE DO-
CUMENTACIÓN
ERNEST SOLVAY

28.156
VOLÚMENES

PROYECCIÓN INTERNACIONAL

ESTUDIANTES DE
UNIVERSIDADES
EXTRANJERAS
EN IQS
446

CONTRIBUCIONES INTELECTUALES

127

PUBLICACIONES EN
REVISTAS CIENTÍFICAS

123

EN REVISTAS INDEXADAS EN
WOS, SCOPUS O LATINDEX

4

LIBROS O CAPÍTULO DE LIBROS PUBLICADOS

19

TESIS DOCTORALES DEFENDIDAS

4

PATENTES SOLICITADAS

59

CONTRATOS DE INVESTIGACIÓN CON EMPRESAS

118

PROYECTOS DE
INVESTIGACIÓN
COMPETITIVOS

ACREDITACIONES

Engineering
Accreditation
Commission

IQS en xifres

TITULACIONES OFICIALES

10
GRADOS

5
DOBLES
GRADOS

12
MÁSTERES

8
DOBLES
MÁSTERES

3
DOCTORADOS

2.593 TOTAL ESTUDIANTES

ESTUDIANTES
DE GRADO
2.223

ESTUDIANTES
DE DOCTORADO
106

ESTUDIANTES DE
MÁSTERES OFICIALES
264

1.485
ESTUDIANTES EN
IQS SCHOOL OF
ENGINEERING

1.108
ESTUDIANTES EN
IQS SCHOOL OF
MANAGEMENT

PERSONAL IQS

107
PDI
TIEMPO
COMPLETO

98%
DOCTORES/AS

87%
ACREDITADOS POR
AQU O ANECA

91
PROFESORADO ASOCIADOS
EXTERNOS

42
INVESTIGADORES
EN FORMACIÓN

109
PERSONAL DE ADMINISTRACIÓN
Y SERVICIOS

EL IMPORTE
TOTAL DE LAS
BECAS Y AYUDAS
CONCEDIDAS
EN EL CURSO
2023-2024

2.739.665€

Objectius

1

- Perill/risc, prevenció/protecció.
- Eines per evitar accidents. El factor humà

2

- És segura la indústria química?
- Investigació d'accidents

3

- Normatives i reglaments
- Gestió del risc

Conceptes bàsics

Perill

Qualsevol situació o acció que pot ocasionar un dany

Dany

Conseqüència no desitjada que afecta de forma nociva a salut i benestar de les persones

Risc

Possibilitat de patir un determinat dany

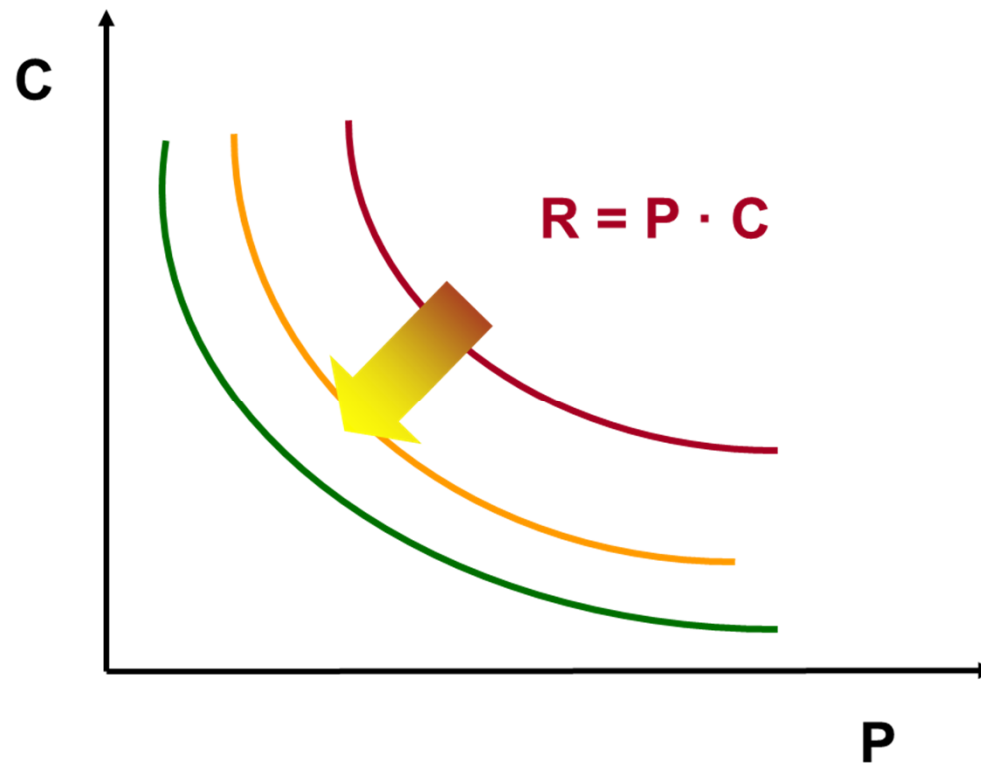
Conceptes bàsics

- ✓ El concepte de risc porta implícit la presència de dos fets, una situació de dany i la materialització d' aquest dany, és a dir, una freqüència.
- ✓ Definició matemàtica:

$$R = P \cdot C$$

El risc és el producte de la freqüència amb què es dona una acció no desitjada i el dany o conseqüències que pot derivar-se d'aquesta acció.

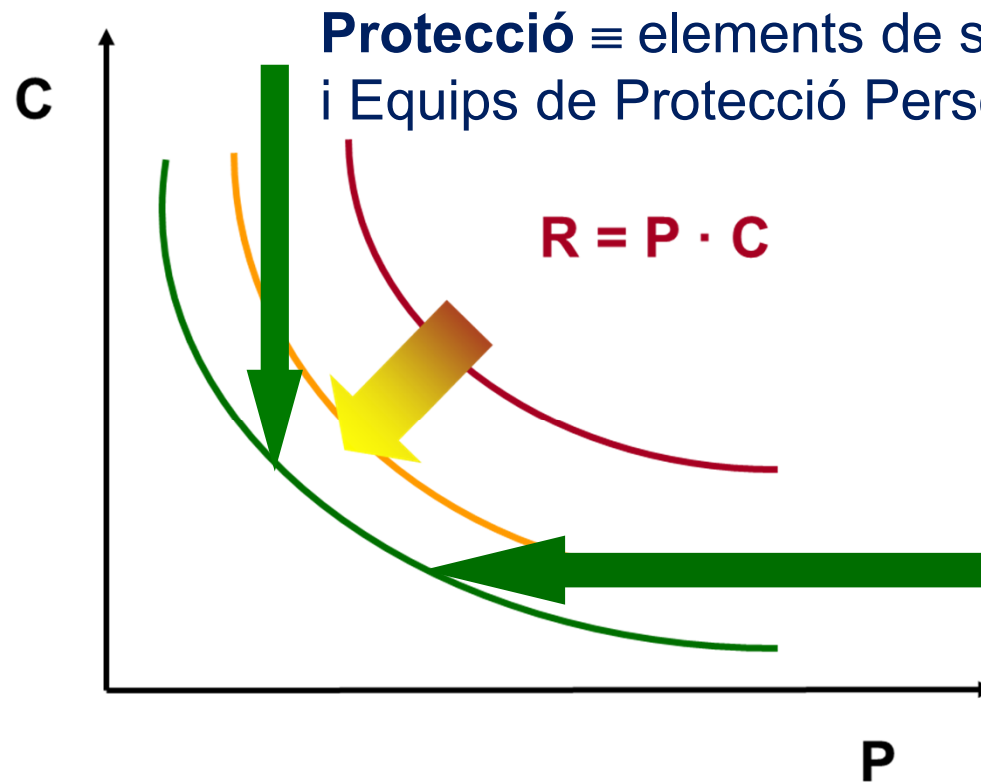
Conceptes bàsics

El risc es redueix:

- ✓ Disminuint el dany
- ✓ Reduint la freqüència

Conceptes bàsics

Eines per evitar accidents

- ✓ Per poder controlar i reduir qualsevol situació de risc, aquest s'ha de conèixer. Per a això, abans s'ha d'identificar.
- ✓ Mètodes qualitatius.
  - ✓ Anàlisis històriques.
  - ✓ Llistes de comprovació
  - ✓ ¿Què passa sí? *What if?*
  - ✓ HAZID *Hazard identification*. Ajuda a reconèixer els riscos des de l'inici
  - ✓ HAZAN *Hazard analysis*. Es un mètode sistemàtic per identificar i avaluar riscos en el lloc de treball

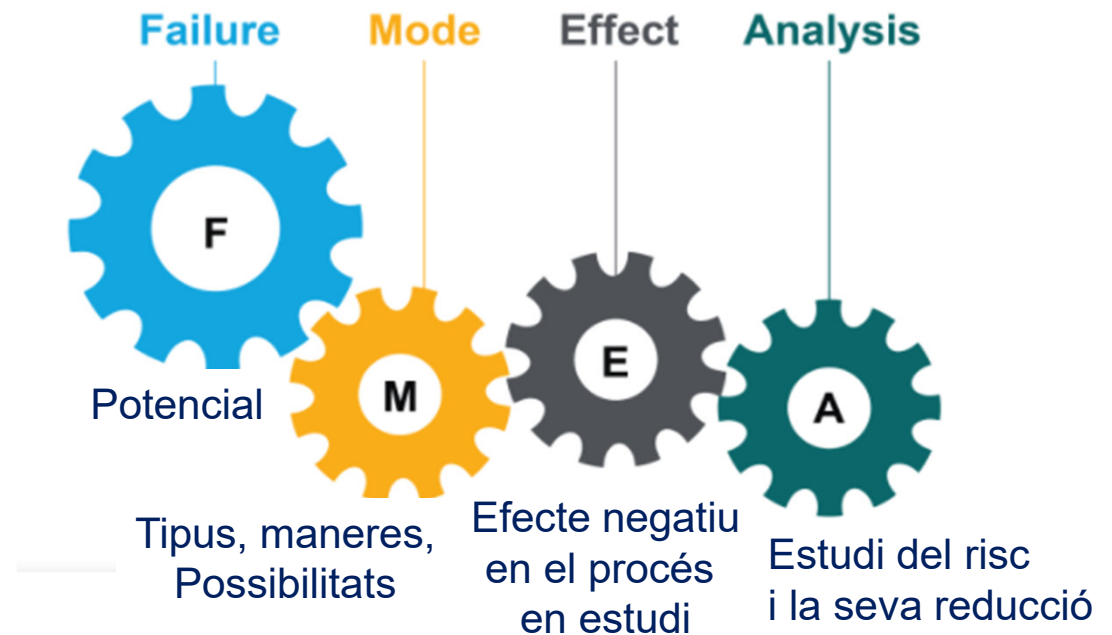
Eines per evitar accidents

- ✓ HAZOP *Hazard and operability anàlisi*. És un mètode sistemàtic per identificar riscos i problemes que evitin l'operació deficient o incorrecta d'una instal·lació
- ✓ Idees bàsiques entorn del HAZOP:
  - ✓ Es necessita un equip multidisciplinari
  - ✓ Es requereix tota la informació
  - ✓ Es pacten les variables i nivells d'operació i de seguretat
  - ✓ Es defineixen els nodes del procés
  - ✓ S'identifiquen mancances que s'han d'analitzar i resoldre per l'equip d'enginyeria.

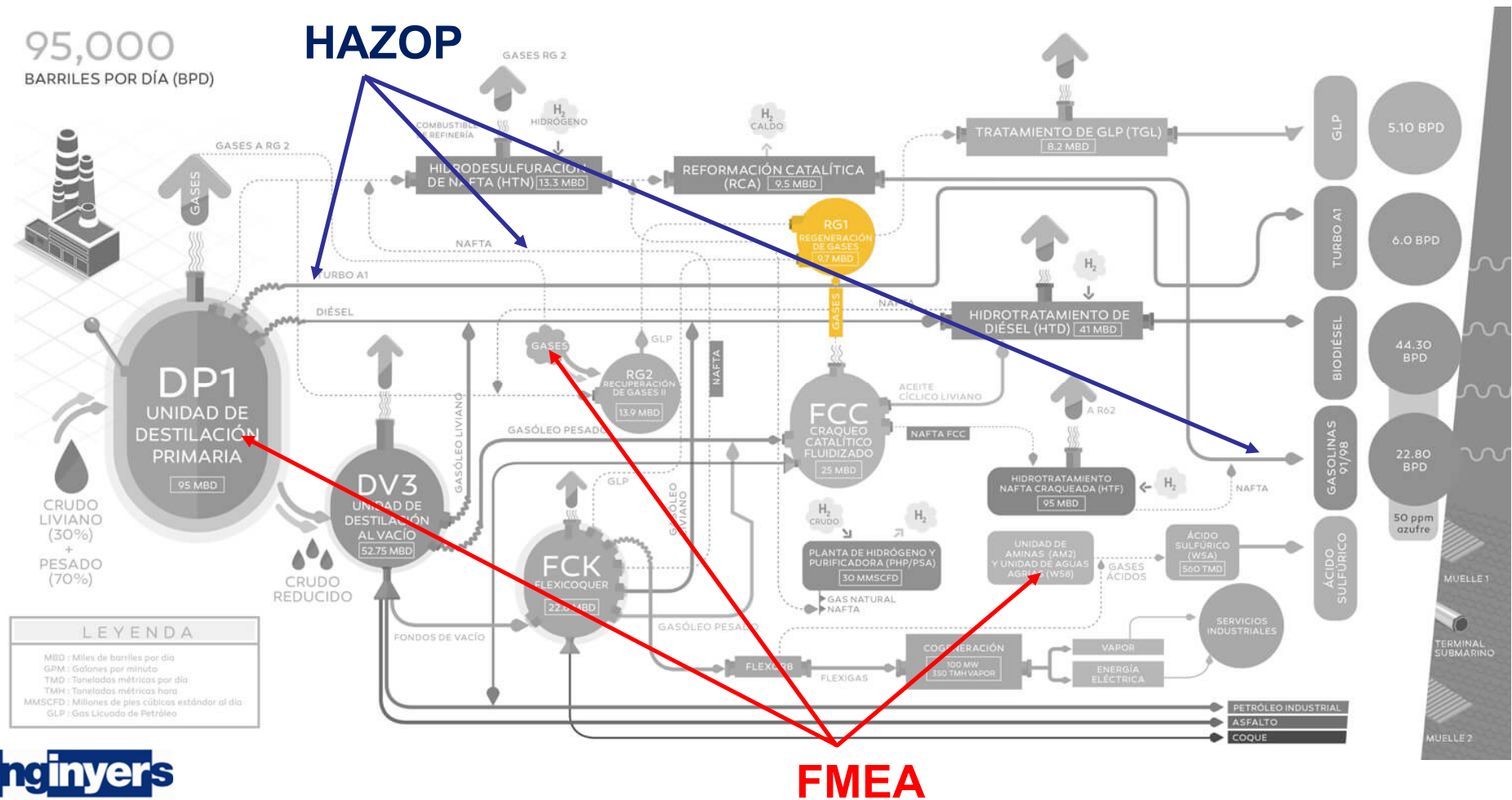

Eines per evitar accidents

- ✓ FMEA Anàlisi de tipologia de fallades i efectes. *Failure Mode and Effect Analysis*.
  - ✓ Identifica de forma sistemàtica les conseqüències de les fallades dels diferents components d'un sistema.
  - ✓ Determina el significat de cada tipologia o tipus de fallada respecte al funcionament del sistema.

Eines per evitar accidents

Eines per evitar accidents

✓ Mètodes semi quantitativs.

- ✓ Anàlisi de tipologia de fallades i criticitat d'efectes.
Failure Mode and Criticality Effect Analysis (FMCEA).
Assigna un valor numèric a cada efecte.

- ✓ Mètode Fine.

Aplicat a qualsevol incident laboral i en qualsevol ambient de treball.

Freqüència	Conseqüència				
	1-Insignificant	2-Menor	3-Significant	4-Seria	5-Major
5-Alta	5	10	15	20	25
4-Moderada	4	8	12	16	20
3-Baixa	3	6	9	12	15
2-Molt baixa	2	4	6	8	10
1-Remota	1	2	3	4	5

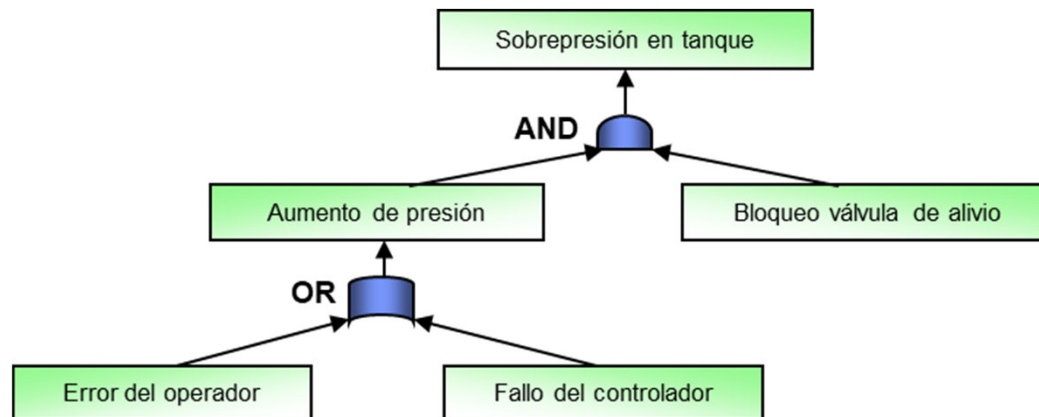
Eines per evitar accidents

✓ Mètodes quantitativs.

✓ Arbre de fallades.

Es fa servir per determinar la cadena d'esdeveniments que conduiria a un incident predeterminat.

Cada succés té la seva freqüència.

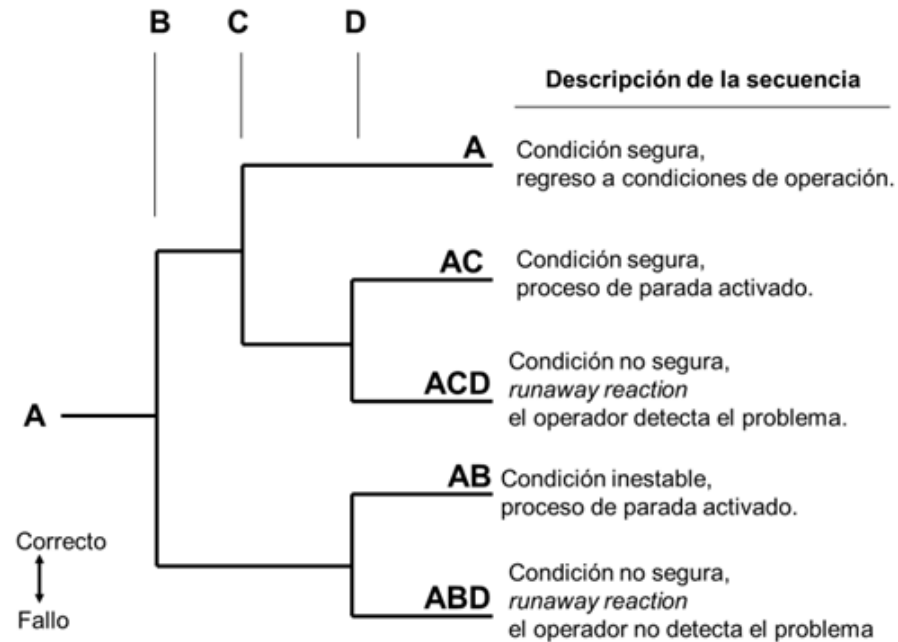

Eines per evitar accidents

✓ Mètodes quantitativs.

✓ Arbre de conseqüències.

Es fa servir per determinar la cadena d'esdeveniments que desencadena un succés primari simple o succés iniciador.

Eines per evitar accidents

- ✓ Índexs de risc.
Determinar la necessitat de mesures de prevenció i/o protecció i prioritzar-les.

Dow's Fire & Explosion Index

Fire Index

Sustainability Index

Eines per evitar accidents

El factor humà

Algunes definicions

- ✓ El factor humà es refereix a la **influència** que exerceix el **ser humà** en un sistema, procés o entorn. En termes generals, se centra en com les persones, **pensen**, **decideixen** i **actuen**, i com aquestes accions impacten en el resultat final d'una situació.
- ✓ El factor humà és la **contribució humana a un esdeveniment**, inclòs l'**error humà**. Aquesta contribució pot ser **voluntària** o **involuntària**. El terme es pot fer servir en sentit **positiu** o **negatiu**.
- ✓ El factor humà també es refereix a l'**estudi de les raons que condueixen a l'error humà**.

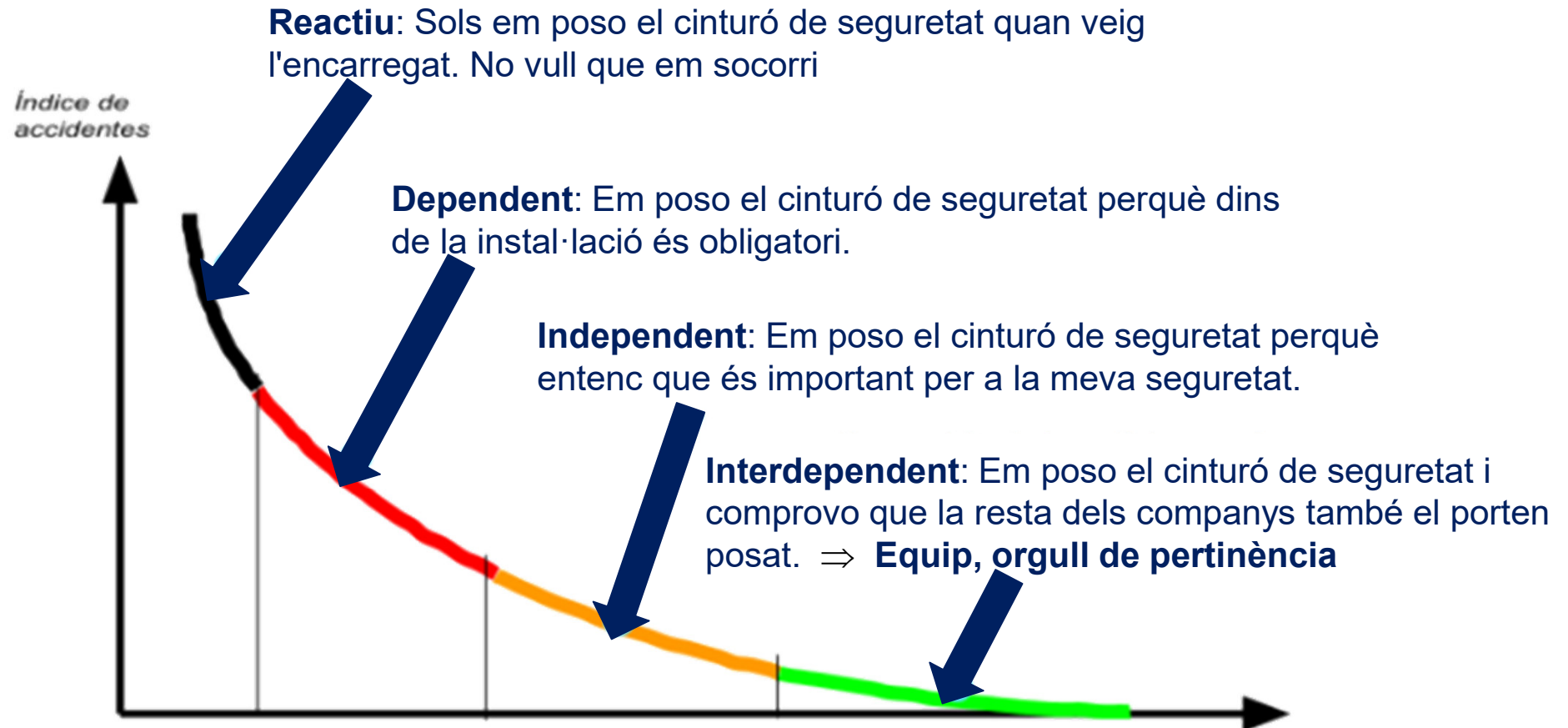
Eines per evitar accidents

- ✓ Model de Bradley (Dupont).
Estableix quatre nivells de maduresa en seguretat
  - ✓ **Reactiu**: compliment mínim de normes, actuació instintiva dels operadors, sense implicació de la direcció.
  - ✓ **Dependent**: implicació directiva, compliment estricte de normes, disciplina i càstig.
  - ✓ **Independent**: interiorització dels valors de seguretat, responsabilitat personal, política de reconeixements.
  - ✓ **Interdependent**: responsabilitat compartida, ajuda mútua i orgull de pertinença.

Fins al tercer nivell, la seguretat depèn d' un sistema de premis i càstigs, amb eficàcia limitada.

Eines per evitar accidents

Corba de Bradley

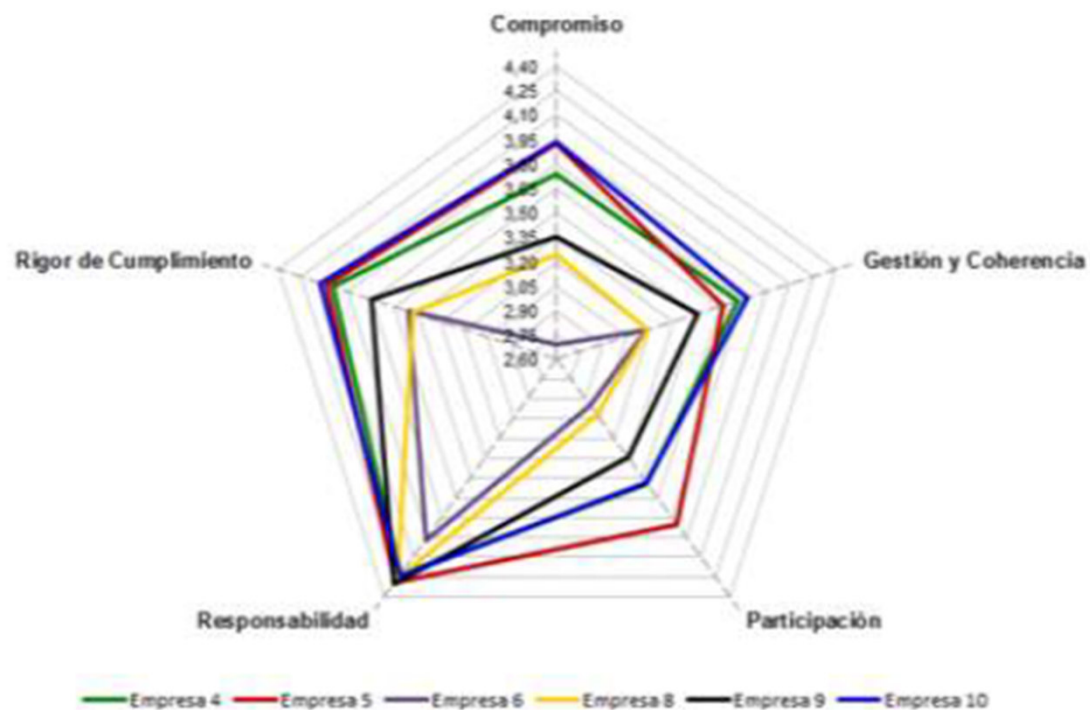

Eines per evitar accidents

- ✓ Model de la Gestió Distribuida de la Seguridad – GDS (IQS).
Es basa en la percepció quotidiana de les persones. Estableix sis dimensions clau.
  - ✓ Percepció del compromís de la direcció envers la seguretat.
  - ✓ Percepció de la coherència de les accions de l' organització amb la seguretat.
  - ✓ Percepció de l' eficàcia del sistema de comunicació en l' organització.
  - ✓ Percepció de l' objectivitat de les accions de l' organització amb la seguretat.
  - ✓ Percepció de l' eficàcia dels suports.

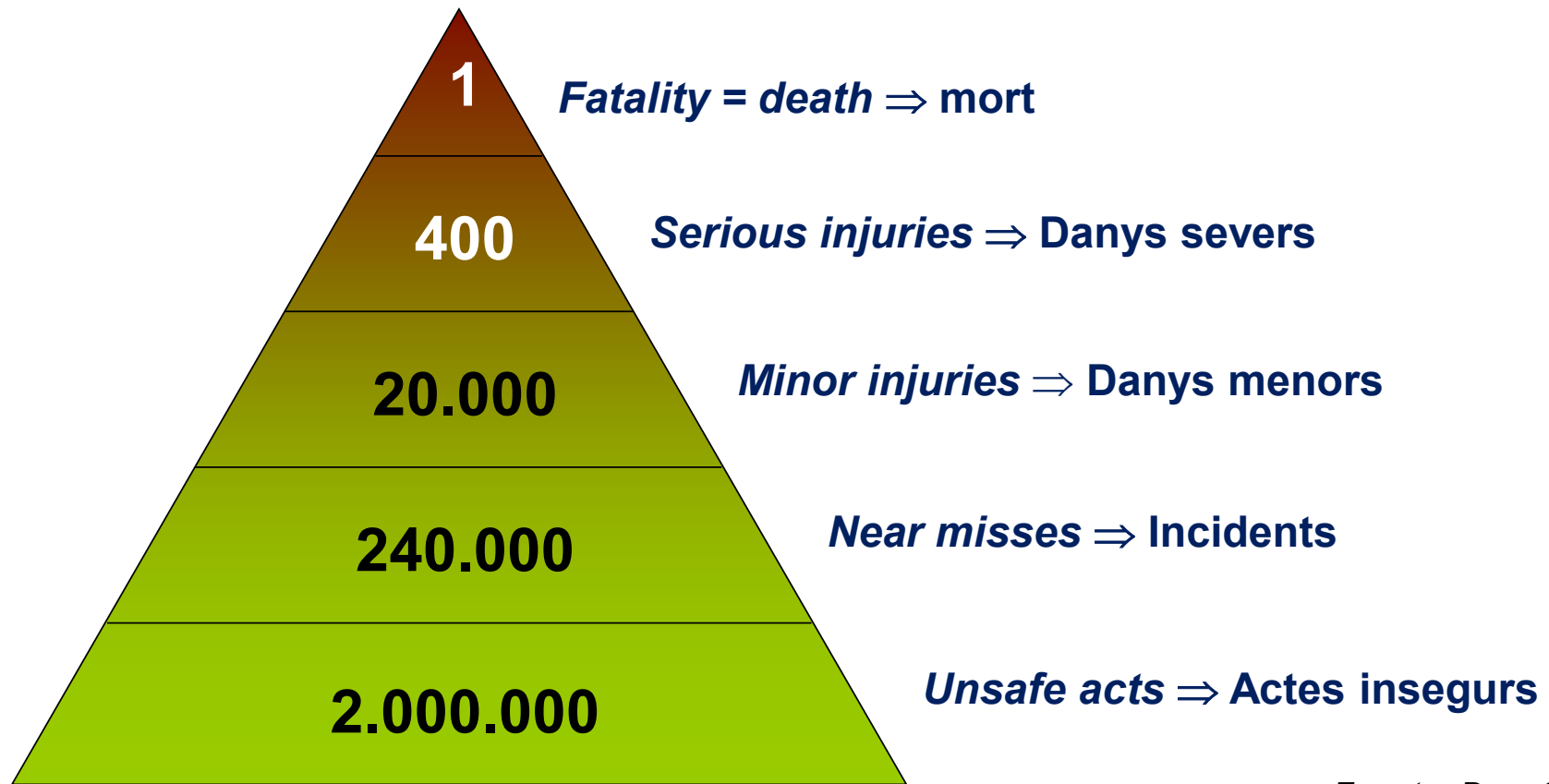
**Compromís – gestió i coherència – participació –
responsabilitat – rigor de compliment**

Eines per evitar accidents

GDS Aplicat a la indústria química - IQS

És segura la indústria química?

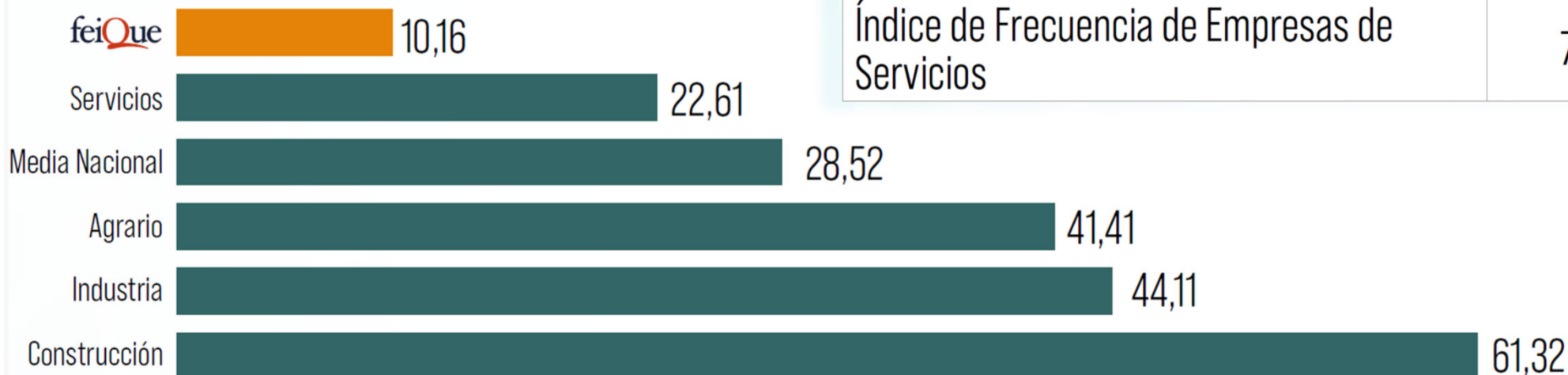
Fuente: Dow Chemical

¿Es segura la industria química?

- ✓ Índex de freqüència $\Rightarrow IF = \frac{n^{\circ} d'accidents}{n^{\circ} d'hores treballades} \cdot 10^6$
- ✓ Índex de gravetat $\Rightarrow IG = \frac{n^{\circ} d'hores perdudes}{n^{\circ} d'hores treballades} \cdot 10^3$
- ✓ Índex d'incidència $\Rightarrow II = \frac{n^{\circ} d'accidents}{n^{\circ} de treballadors} \cdot 10^3$
- ✓ Durada mitja $\Rightarrow DM = \frac{n^{\circ} de jornades perdudes}{n^{\circ} d'accidents}$
- ✓ Índex de freqüència general $\Rightarrow IFG = \frac{n^{\circ} d'accidents (amb baixa + sense baixa)}{n^{\circ} d'hores treballades} \cdot 10^6$

sí

Índice de incidencia 2022 por sectores económicos

Datos 2022

Índice de Frecuencia	5,30
Índice de Gravedad	0,33
Índice de Incidencia	10,16
Duración Media	51,94
Índice de Frecuencia General	30,48
Índice de Frecuencia de Empresas de Servicios	7,05

Fuente: Avance Estadística Accidentes de Trabajo del Ministerio de Trabajo y Economía Social

Investigació d'accidents. El factor humà

- ✓ De què serveix investigar un accident?
  - ✓ Prevenir que torni a succeir.
  - ✓ Augmentar el coneixement per predir (simular) millor les conseqüències d'un nou incident.
  - ✓ Millorar les proteccions de seguretat.

✓ És útil? **SÍ**

Què es lo primer que farem?

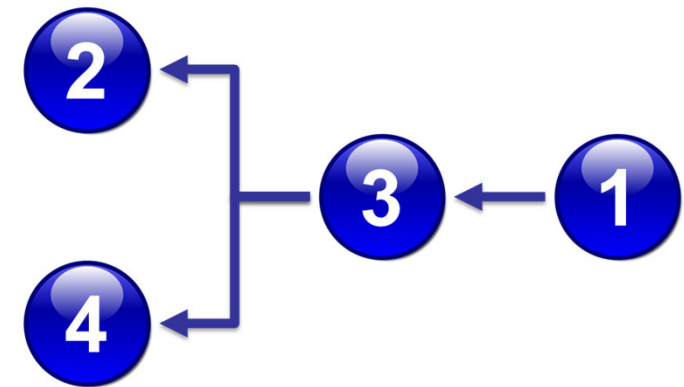
Investigació d'accidents. El factor humà

Investigació d'accidents. El factor humà

- ✓ Analitzar les dades anteriors, durant i posteriors a l'accident
- ✓ Cercar informació sobre accidents anteriors iguals o similars
- ✓ Realitzar un arbre de fallades.
Permet determinar la cadena d'esdeveniments que ha pogut conduir a l'accident ocorregut.

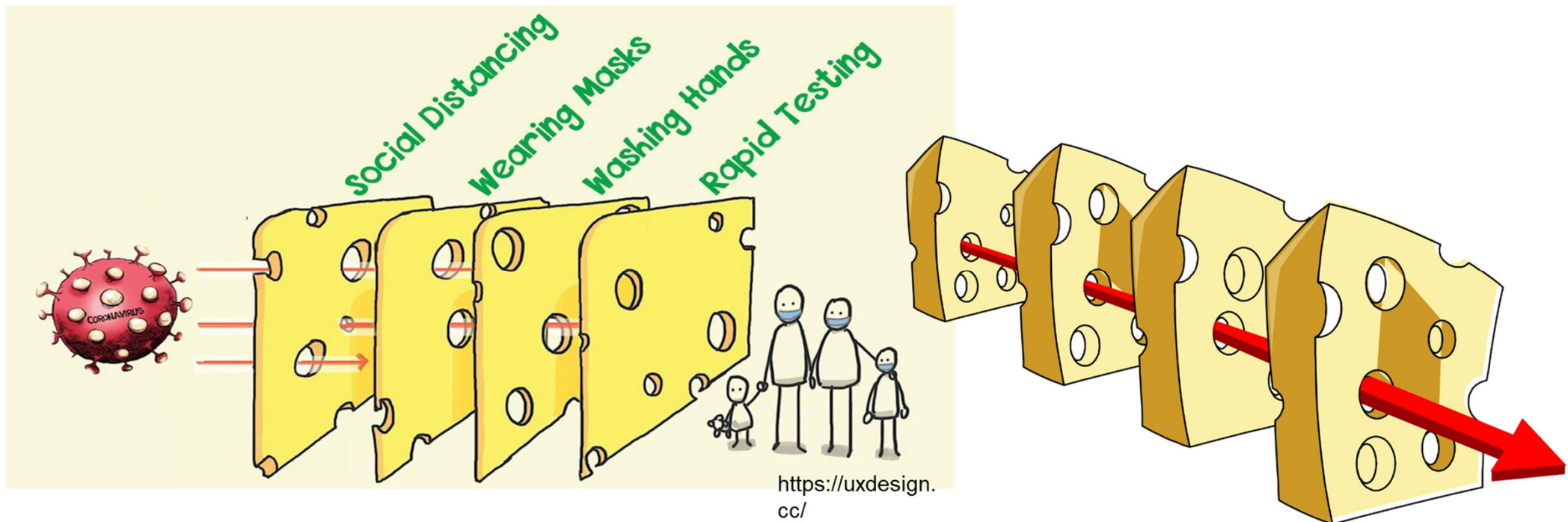
1. He perdut l'avió
2. Hi havia boira a la carretera
3. He arribat tard a l'aeroport
4. He anat a l'aeroport amb el meu cotxe

Investigació d'accidents

- ✓ El model del formatge suís

Totes les capes son importants per que cap és perfecta.

Normatives i reglaments

- ✓ Directiva I (1982), II i III ⇒ Directiva 2012/18/UE
- ✓ Reial Decret 1196/2003 ⇒ Aplicació de la Directiva Seveso a Espanya. Va aprovar la Directriu bàsica de protecció civil per a la planificació davant el risc d'accidents greus.
- ✓ Reial Decret 524/2023 ⇒ Aplicació de la Directiva Seveso III
- ✓ Decret 174/2001 ⇒ Aplicació a Catalunya del RD 1254/1999
- ✓ Decret 840/2015 regula la planificació del territori, els canvis substancials, l'efecte dòmino i la metodologia d'AQR.
- ✓ Instruccions de la Direcció General d'Indústria i del Departament d'Empresa i Treball

Normatives i reglaments

- ✓ Reglament REACH 1907/2006
- ✓ Reglament CLP 1272/2008, modificat pel Reglament (UE) 2024/2865
- ✓ Classificació i registre de productes químics
- ✓ Reglaments per activitat específiques: Instal·lacions petrolíferes, Instal·lacions d'equips a pressió, Instal·lacions de gasos combustibles.
- ✓ Atmosferes explosives
- ✓ Directiva I (1999) 2014/34/UE $\Rightarrow$ ATEX
  - ✓ Reial Decret I (2003) 144/2016
  - ✓ Normes UNE-EN IEC 60079

Gestió del risc

- ✓ Gestió del coneixement i la competència
  - ✓ Registre d'incidents i lliçons apreses
  - ✓ Formació i capacitació del personal
  - ✓ Cultura de seguretat i lideratge

La seguretat de procés requereix un ecosistema viu de coneixement, competència i cultura. No es tracta només de formar, registrar o analitzar. Es tracta de construir una organització capaç d'aprendre, d'adaptar-se i de transmetre el coneixement de manera efectiva.

Gestió del risc

- ✓ Operacions segures i disciplina operativa
  - ✓ Procediments Normalitzats de Treball
  - ✓ Permisos de Treball
  - ✓ Manteniment preventiu i inspeccions d'elements de seguretat
  - ✓ Seguretat abans de l'arrencada i gestió de desviacions
  - ✓ Anul·lació de seguretats i gestió d'alarmes

Gestió del risc

- ✓ Gestió de crisi i resposta a emergències
  - ✓ Plans d'emergència i simulacres
  - ✓ Coordinació amb autoritats segons cada comunitat autònoms
  - ✓ Recuperació i millora contínua
  - ✓ Integració del pla d'autoprotecció en empreses Seveso
  - ✓ Lliçons apreses

Gestió del risc

- ✓ Tendències i innovació en seguretat de procés
  - ✓ Digitalització i eines de seguretat avançades
    - ✓ Sistemes de gestió digital de la seguretat, bessons digitals, monitoratge en temps real de riscos
- ✓ Intel·ligència artificial i internet de les coses industrials a la seguretat de procés
  - ✓ Aplicacions de la IA a la seguretat de procés, sensors intel·ligents i manteniment predictiu, visibilitat i transparència operativa
- ✓ Factors clau d'èxit i reptes
  - ✓ Qualitat de les dades, integració amb processos existents, competència digital de l'equip humà, ciber-seguretat, canvi cultural.

Gestió del risc

✓ LOPA - *Layer of Protection Analysis*

Pot proporcionar una avaluació més detallada i semi-quantitativa dels riscos i capes de protecció associats amb els escenaris de perill.

Indústria Química i Seguretat de
Procés – EIC – Com. Ind. Química

UNIVERSITAT RAMON LLULL

Enginyers
Industrials de Catalunya

**Diputació
Barcelona**

rosa.nomen@iqs.url.edu